

ความยอมรับวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอช 1 เอ็น 1) 2009 ในบุคลากรทางการแพทย์ของโรงพยาบาลชลประทาน

ชื่นชีวิต โชติพิทยสุนนท์ ส.ม.

สุริพร ภัทรสุวรรณ พ.บ.

มัลลิกา พรไตร พย.บ.

สุกัญญา โพนนอก พย.บ.

โรงพยาบาลชลประทาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Abstract Acceptance of Pandemic Influenza A (H1N1) 2009 Vaccine among Health Care Workers in Royal Irrigation Hospital

Chotpitayasunondh C, Patrasuwan S, Prontri M, Poynok S.

Royal Irrigation Hospital, Srinakharinviroj University

Bull Dept Med Serv 2010; 35:145-55.

The purpose of this analytical survey study was to determine the factors that affected the acceptance of Influenza type A (H1N1 2009) Vaccine among the healthcare workers at Royal Irrigation Hospital in March 2010. There were 683 health care workers of which 97.6% returned the questionnaires. 576 healthcare workers or 84.3% thought it was a good vaccine. 346 out of 576 healthcare workers decided to receive vaccination. The healthcare workers who did not want to receive the vaccination were mostly concerned about side effects that might be occurred. Only 30% of healthcare workers could answer the questions about the H1N1 2009 vaccine correctly. Education did not have an impact that affected the acceptance of the H1N1 2009 vaccine. Female healthcare workers agreed to receive vaccination 1.667 times more than male healthcare workers. The majority of healthcare workers received information about the H1N1 2009 vaccine from television and radio. However, if they received less information about the H1N1 2009 vaccine from television and radio, they were 0.23 times more likely to accept the H1N1 2009 vaccine.

Key words: Acceptance, Pandemic influenza A (H1N1) 2009 vaccine, Health care workers

เรื่องย่อ การศึกษาแบบสำรวจเชิงวิเคราะห์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอช1เอ็น1 2009) ของบุคลากรทางการแพทย์ ในโรงพยาบาลชลประทานเมื่อเดือนมีนาคม 2553 โดยมีบุคลากรทางการแพทย์ 683 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 97.6 ตอบกลับแบบสอบถาม พบว่าบุคลากรทางการแพทย์ 576 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 84.3 เห็นว่าเป็นวัคซีนที่ดีซึ่งจากจำนวนดังกล่าวนี้มี 346 คนที่คิดว่าจะฉีด สำหรับผู้ที่ไม่ต้องการฉีดวัคซีนนั้นพบว่า

ประมาณกลางเดือนมกราคม พ.ศ. 2553⁴ ซึ่งมีการเตรียมกลุ่มผู้ที่สมควรได้รับวัคซีนเรียงลำดับความสำคัญดังนี้ คือ บุคลากรทางการแพทย์ทุกระดับ หญิงตั้งครรภ์ตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไปผู้ที่มีโรคเรื้อรังประจำตัว ฯลฯ ตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก³ จากข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุข พบว่าตั้งแต่วันที่ 11 เดือนมกราคม - วันที่ 11 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 กลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่ม ที่ได้รับวัคซีนไปแล้วในอัตราที่ต่ำกว่าเป้าหมาย โดยคิดไปแล้วย้อยละ 11.8 โดยมีกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ฉีดวัคซีนนี้ไปแล้วเพียงร้อยละ 33.4 (134,029 คน จากจำนวนที่ตั้งเป้าหมายไว้โดยประมาณ 401,673 คน) อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มเสี่ยงอื่น ๆ ยังมีอัตราการฉีดวัคซีนต่ำมากระหว่างร้อยละ 3.5-8.7 แต่เนื่องจากบุคลากรทางการแพทย์ถือเป็นบุคคลกลุ่มเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อสมควรรับวัคซีนเป็นระดับต้น ๆ และเป็นกลุ่มบุคคลนำร่อง ที่จะเป็นตัวช่วยในการเพิ่มความมั่นใจ แก่บุคลากรและกลุ่มเสี่ยงอื่น ๆ และจากการสำรวจในประเทศไทย พบว่าบุคลากรทางการแพทย์มีการยอมรับวัคซีนต่ำมาก แคร้อยละ 17 เท่านั้น⁵

ดังนั้นคณะผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความยอมรับวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอช 1 เอ็น 1) 2009 (Panenza®) ในกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ของโรงพยาบาลชลประทาน เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการปรับแผนการดำเนินการฉีดวัคซีนต่อไป ให้เกิดประโยชน์สูงสุดของวัคซีนนี้ต่อกลุ่มเสี่ยงต่าง ๆ

เนื่องจากโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอช 1 เอ็น 1) 2009 (เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553) ยังคงมีการระบาดระลอกที่ 2 ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง กระจายทั่วประเทศ ซึ่งยังคงมีผู้ป่วยเสียชีวิตตลอดมา ถึงแม้ว่า กระทรวงสาธารณสุขได้จัดหาวัคซีนป้องกันโรคนี้แล้วและเริ่มมีการฉีดมาตั้งแต่วันที่ 11 เดือนมกราคม พ.ศ. 2553 แต่ความครอบคลุมในบุคคลกลุ่มเสี่ยงต่อโรครุนแรงซึ่งยังต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์จึงเป็นเป้าหมาย

สำคัญและเป็นแบบอย่างนำร่องในการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอช 1 เอ็น 1) 2009 เพื่อประโยชน์ต่อภาพรวมของการป้องกันควบคุมโรคไข้หวัดใหญ่ระบาดใหญ่ของประเทศไทย

วัตถุประสงค์และวิธีการ

เป็นการศึกษาสำรวจเชิงวิเคราะห์ (Analytical Survey Research) โดยดำเนินการในเดือน มีนาคม พ.ศ. 2553 ที่ โรงพยาบาลชลประทาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ศูนย์การแพทย์ปัญญานันทภิกขุ ชลประทาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) ในกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ของโรงพยาบาลชลประทานซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการสัมผัสโรคจากผู้ป่วย กระทรวงสาธารณสุขได้ส่งวัคซีนมาให้ใช้ฉีดป้องกัน ได้แก่ แพทย์ อาจารย์แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล เภสัชกร เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ ผู้ปฏิบัติงาน (ด้านการแพทย์) คนงานอื่น ๆ (พนักงานที่สัมผัสกับผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยง เช่น ประชาสัมพันธ์ การเงิน ฯ) จำนวน 700 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาผู้ศึกษาได้พัฒนาขึ้นเอง คือ แบบสอบถาม เกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล และความคิดเห็นต่อวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอช 1 เอ็น 1) 2009 ในด้านความรู้ทัศนคติ การรับรู้ข่าวสาร และความยอมรับ โดยนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สถิติเชิงพรรณนา ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ทางระบาดวิทยา ได้แก่ Relative Risk (RR), adjusted odds ration (OR) และ 95% Confidence interval (95%CI) ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผล

จากการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความยอมรับวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอช 1 เอ็น 1) 2009 ในบุคลากรทางการแพทย์ ของโรงพยาบาลชลประทาน ที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการสัมผัสโรคจากผู้ป่วย ได้รับการตอบกลับแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 97.6 (683/700) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ

89.2) มีอายุโดยเฉลี่ย 38 ปี ประมาณเกือบครึ่งหนึ่ง จบการศึกษาระดับปริญญาตรี/เทียบเท่า (ร้อยละ 48.5) ปฏิบัติงานในตำแหน่งพยาบาล (ร้อยละ 34.9) มากกว่าครึ่ง ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชลประทานมาแล้วมากกว่า 5 ปี (ร้อยละ 56.2) และส่วนใหญ่เคยฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่ประจำปีบ้าง (ร้อยละ 47.4) (ตารางที่ 1)

ความรู้เกี่ยวกับวัคซีนไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ชนิดเอ(เอชเอเอ็นเอ) 2009 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มเสี่ยงเกือบทั้งหมดเคยรับทราบความรู้เรื่องวัคซีน (ร้อยละ 94.4) ส่วนใหญ่รับทราบจากโทรทัศน์ วิทยุ (ร้อยละ 67.8) รองลงมาจาก แพทย์ พยาบาลของโรงพยาบาลชลประทาน (ร้อยละ 55.2) โดยค่าเฉลี่ย

ผู้ที่สามารถตอบคำถามด้านความรู้เกี่ยวกับวัคซีนไข้หวัดใหญ่ได้ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 31.0 และร้อยละ 72.2 เห็นด้วยว่าการฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ(เอชเอเอ็นเอ)2009 เป็นมาตรการในการควบคุมและป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่สำหรับบุคลากรทางการแพทย์ที่สำคัญที่สุดและได้ผลสูงสุด (ตารางที่ 2)

ผู้ให้ประวัติว่าได้รับวัคซีนไข้หวัดใหญ่ประจำปีเป็นประจำร้อยละ 32.5 (222/683) จำนวนกว่าครึ่งมีระดับการศึกษาปริญญาตรี/เทียบเท่า/สูงกว่า (ร้อยละ 54.5) ส่วนใหญ่เป็นพยาบาล (ร้อยละ 36.9) ค่าเฉลี่ยผู้ที่สามารถตอบคำถามได้ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 31.8 และร้อยละ 72.9 มีความคิดเห็นว่าจะฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่ประจำปีในโอกาสต่อไป (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล ของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลชลประทาน เดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 (n=683)

	ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวนคน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	74	10.8
	หญิง	609	89.2
อายุ	น้อยกว่า / เท่ากับ 38 ปี	351	52.3
	มากกว่า 38 ปี	326	47.7
(= 38.23, S.D. = 10.55, Min = 19, Max = 60)			
ระดับการศึกษา	ปริญญาเอก / เทียบเท่า	32	4.7
	ปริญญาโท	21	3.1
	ปริญญาตรี / เทียบเท่า	331	48.5
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	299	43.7
ตำแหน่งงานใน โรงพยาบาลชลประทาน	แพทย์/อาจารย์แพทย์/ทันตแพทย์	58	8.5
	พยาบาล	238	34.9
	เภสัชกร	7	1.0
	เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์	158	23.1
	ผู้ปฏิบัติงาน/คนงาน/อื่นๆ	222	32.5
ระยะเวลาปฏิบัติงานใน โรงพยาบาลชลประทาน	น้อยกว่า 1 ปี	88	12.9
	ระหว่าง 1 - 5 ปี	211	30.9
	มากกว่า 5 ปี	384	56.2
ประวัติการได้รับวัคซีน ไข้หวัดใหญ่ประจำปี	ฉีดประจำ	222	32.5
	เคยฉีดบ้าง	324	47.4
	ไม่เคยฉีด	137	20.1

ตารางที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับวัคซีนไข้วัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ(เอช1เอ็น1) 2009 (n=683)

ความรู้เกี่ยวกับวัคซีน		จำนวน	ร้อยละ
● การได้รับทราบความรู้เรื่องวัคซีนไข้วัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ(เอช1เอ็น1) 2009			
ไม่เคยรับทราบ		38	5.6
เคยรับทราบ	(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	645	94.4
จาก	การบรรยายหรือเอกสารของหน่วยราชการ	322	47.1
	อินเทอร์เน็ต	163	23.9
	แพทย์ พยาบาลของโรงพยาบาลชลประทาน	377	55.2
	วารสารทางการแพทย์(Journal)	158	23.1
	หนังสือพิมพ์	273	40.0
	โทรทัศน์ วิทยุ	463	67.8
	บริษัทฯ	20	2.9
	อื่นๆ	11	1.6
● ความรู้เกี่ยวกับวัคซีนไข้วัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ(เอช1เอ็น1) 2009			
วัคซีนนี้เป็นวัคซีนเชื้อตัวเป็นอ่อนฤทธิ์	ตอบถูก	195	28.6
	ตอบไม่ถูก/ไม่ทราบ	156/332	22.8/48.6
วัคซีนนี้ฉีด 2 เข็ม ห่างกัน 1 เดือนในผู้ใหญ่	ตอบถูก	301	44.1
	ตอบไม่ถูก/ไม่ทราบ	50/332	7.3/48.6
ผลข้างเคียงที่พบได้ 10 - 20 ร้อยละ คือ ไข้วัด ปวดเมื่อยตัว	ตอบถูก	57	8.3
	ตอบไม่ถูก/ไม่ทราบ	448/178	65.6/26.1
ห้ามฉีดในคนที่ภูมิคุ้มกันบกพร่อง	ตอบถูก	205	30.0
	ตอบไม่ถูก/ไม่ทราบ	257/221	37.6/32.4
กลุ่มเสี่ยงที่ควรได้รับวัคซีนก่อน คือ ผู้สูงอายุ	ตอบถูก	287	42.0
	ตอบไม่ถูก/ไม่ทราบ	252/144	36.9/21.1
(ค่าเฉลี่ยผู้ที่สามารถตอบคำถามได้ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 31.0)			
● การฉีดวัคซีนไข้วัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ(เอช1เอ็น1)2009เป็นมาตรการในการควบคุมและป้องกันสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ ที่สำคัญที่สุดและได้ผลสูงสุด			
	เห็นด้วย	493	72.2
	ไม่เห็นด้วย	190	27.8

ทัศนคติเกี่ยวกับวัคซีนไข้วัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ(เอช1เอ็น1) 2009 ส่วนใหญ่(ร้อยละ 84.3) เห็นว่าเป็นวัคซีนที่ดี และเกินกว่าครึ่ง(ร้อยละ 60.1) ตัดสินใจว่าจะฉีด ส่วนที่เห็นว่าเป็นวัคซีนที่ไม่ดี (ร้อยละ 15.7) แต่ยังคงตัดสินใจว่าจะฉีดร้อยละ 12.4 กลุ่มตัวอย่าง

มีความเห็นว่าควรฉีดวัคซีนนี้ในกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดไข้วัดใหญ่รุนแรงเท่านั้น (ร้อยละ 40.6) โดยจำนวนมากกว่าครึ่งคิดว่าตนเองมีความเสี่ยงที่จะเป็นไข้วัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ(เอช1เอ็น1) 2009 ระดับปานกลาง (ร้อยละ 55.3) และเห็นว่าโรคนี้มีความน่ากลัว ระดับปานกลาง (ร้อยละ 60.3) เช่นกัน โดยร้อยละ

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ได้รับวัคซีนไขหวัดใหญ่ประจำปีเป็นประจำเป็นประจำจำนวน 222 คน จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล ความรู้ และทัศนคติ (n=222)

	ผู้ได้รับวัคซีนไขหวัดใหญ่ประจำปีเป็นประจำ	จำนวน	ร้อยละ
• ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี/เทียบเท่า/สูงกว่า	121	54.5
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	101	45.5
• ตำแหน่งงาน	แพทย์/อาจารย์แพทย์/ทันตแพทย์	16	7.2
	พยาบาล	82	36.9
	เภสัชกร	1	0.5
	เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์	54	24.3
	ผู้ปฏิบัติงาน/คนงาน/อื่นๆ	69	31.1
• ความคิดเห็นในการรับการฉีดวัคซีนไขหวัดใหญ่ประจำปีในโอกาสต่อไป	ฉีด	162	72.9
	ยังไม่ตัดสินใจ	35	15.8
	ไม่ฉีด	25	11.3

51.8 ต้องการฉีดวัคซีนไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เพราะ ไม่อยากป่วย (ร้อยละ 38.4) และมีหน้าที่ ที่ต้องดูแลผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยง (ร้อยละ 35.1) ส่วนที่ไม่อยากฉีดวัคซีนนี้ ร้อยละ 48.2 เนื่องจากไม่อยากมีอาการข้างเคียง เช่น เป็นไข้ เจ็บแขน ฯลฯ (ร้อยละ 32.9) และจำนวนมากกว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่างตัดสินใจฉีดวัคซีนไขหวัดใหญ่ประจำปี (Seasonal Influenza Vaccine) ในโอกาสต่อไป (ร้อยละ 56.1) (ตารางที่ 4)

กลุ่มตัวอย่างที่มี การศึกษาระดับปริญญาตรี/เทียบเท่า/สูงกว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 54.9) ได้คะแนนความรู้เกี่ยวกับวัคซีนไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ(เอชเอเอ็นเอ) 2009 มากกว่า/เท่ากับคะแนนเฉลี่ย ต่างจากกลุ่มที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.9) มีคะแนนความรู้ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย แต่ทั้งระดับปริญญาตรี/เทียบเท่า/สูงกว่า และต่ำกว่าปริญญาตรี ในกลุ่มที่มีคะแนนความรู้มากกว่า/เท่ากับคะแนนเฉลี่ย มีทัศนคติที่จะฉีดวัคซีนนี้ ร้อยละ 63.5 และ 65.5 ตามลำดับ

สำหรับกลุ่มที่เห็นด้วย ว่าการฉีดวัคซีนนี้เป็น

มาตรการในการควบคุมและป้องกันสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ ที่สำคัญที่สุดและได้ผลสูงสุด ทั้งระดับปริญญาตรี/เทียบเท่า/สูงกว่า และต่ำกว่าปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีทัศนคติที่จะฉีดวัคซีนนี้ ร้อยละ 57.1 และ 61.4 ตามลำดับ ในทางกลับกันผู้ที่ไม่เห็นด้วย มีทัศนคติที่จะไม่ฉีดวัคซีนนี้ ร้อยละ 61.8 และ 80.3 ตามลำดับ เช่นกัน (ตารางที่ 5)

เพศหญิงมีโอกาสยอมรับการฉีดวัคซีนไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ(เอชเอเอ็นเอ) 2009 เป็น 1.667 เท่า ของเพศชาย (ร้อยละ 66.7) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ส่วนปัจจัยด้าน อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงานในโรงพยาบาล และระยะเวลาในการปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชลดประทาน ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการฉีดวัคซีนไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอชเอเอ็นเอ) 2009 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (ตารางที่ 6)

การวิเคราะห์โดยวิธี univariate analysis พบว่า ร้อยละ 70.8 ของ บุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาล

ตารางที่ 4 ทักษะคิดเกี่ยวกับวัคซีนไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอช1เอ็น1) 2009 (n=683)

ทัศนคติเกี่ยวกับวัคซีน	จำนวน	ร้อยละ
• วัคซีนไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอช1เอ็น1) 2009 คิดว่าเป็น		
วัคซีนที่ดี	576	84.3
ตัดสินใจว่าจะฉีด	346	60.1
ไม่ฉีด	230	39.9
วัคซีนที่ไม่ดี	107	15.7
ตัดสินใจว่าจะฉีด	13	12.4
ไม่ฉีด	94	97.6
• การฉีดวัคซีนไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ(เอช1เอ็น1) 2009		
ไม่ควรฉีดและนำวัคซีนนี้มาฉีดในประเทศไทย	4	0.6
ควรฉีดวัคซีนนี้ในกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดไขหวัดใหญ่รุนแรงเท่านั้น	277	40.6
ควรฉีดวัคซีนนี้ในคนที่ต้องการฉีดเท่านั้น	220	32.2
ควรฉีดประชาชนทั่วไปทุกคน	182	26.6
• ความเสี่ยงที่ตนเองจะเป็นไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ(เอช1เอ็น1) 2009		
มีความเสี่ยงน้อย	126	18.4
มีความเสี่ยงปานกลาง	378	55.3
มีความเสี่ยงมาก	179	26.2
• ไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอช1เอ็น1) 2009 เห็นว่ามีความรุนแรง		
น้อย	84	12.3
ปานกลาง	412	60.3
มาก	187	27.4
• ความต้องการฉีดวัคซีนไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ(เอช1เอ็น1) 2009 (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
- ฉีด	354	51.8
เพราะ		
ไม่อยากป่วยเป็นไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ(เอช1เอ็น1)2009	263	74.3
วัคซีนมีประโยชน์และปลอดภัย	144	40.7
มีหน้าที่ที่ต้องดูแลผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยง	240	67.8
ฉีด เพราะกระทรวงสาธารณสุขให้ฉีด	32	9.0
อื่นๆ	5	1.4
- ไม่ฉีด	329	48.2
เพราะ		
เป็นไขหวัดใหญ่ก็ไม่เห็นเป็นอะไร	29	8.8
วัคซีนอาจจะไม่ปลอดภัย	176	53.5
ไม่อยากมีอาการข้างเคียง เช่น เป็นไข้ เจ็บแขน ฯลฯ	198	60.2
กลัวเจ็บ/กลัวเข็มฉีดยา	42	12.8
วัคซีนอาจจะป้องกันไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ(เอช1เอ็น1) 2009 ได้ไม่ดี	79	24.0
คิดว่าเคยป่วยเป็นไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ(เอช1เอ็น1) 2009 ไปแล้ว	22	6.7
อื่นๆ	56	17.0
• ความเห็นในการฉีดวัคซีนไขหวัดใหญ่ประจำปี (Seasonal Influenza Vaccine) โอกาสต่อไป		
ฉีด	383	56.1
ยังไม่ตัดสินใจ	239	35.0
ไม่ฉีด	61	8.9

ตารางที่ 5 จำนวน และร้อยละ ของการยอมรับการฉีดวัคซีนไข้วัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอช1 เอ็น1) 2009 จำแนกตามระดับการศึกษา คະแนนความรู้ และทัศนคติ เกี่ยวกับวัคซีนชนิดนี้ (n=683)

การยอมรับการฉีดวัคซีนไข้วัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ(เอช1เอ็น1) 2009		จำนวน	ร้อยละ			
• การศึกษาระดับปริญญาตรี/เทียบเท่า/สูงกว่า (n=384)	คะแนนความรู้ ได้คะแนนมากกว่าเท่ากับคะแนนเฉลี่ย	ฉีดวัคซีน	221	54.9		
		ไม่ฉีดวัคซีน	134	63.5		
	คะแนนความรู้ ได้คะแนนน้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย	ฉีดวัคซีน	77	36.5		
		ไม่ฉีดวัคซีน	173	45.1		
	เห็นด้วย	ว่าการฉีดวัคซีนนี้เป็นมาตรการในการควบคุมและป้องกันสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ ที่สำคัญที่สุดและได้ผลสูงสุด	ฉีดวัคซีน	62	35.8	
			ไม่ฉีดวัคซีน	111	64.2	
		ไม่เห็นด้วย	ว่าการฉีดวัคซีนนี้เป็นมาตรการในการควบคุมและป้องกันสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ ที่สำคัญที่สุดและได้ผลสูงสุด	ฉีดวัคซีน	149	57.1
				ไม่ฉีดวัคซีน	112	42.9
	• การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (n=299)	คะแนนความรู้ ได้คะแนนมากกว่าเท่ากับคะแนนเฉลี่ย	ฉีดวัคซีน	47	38.2	
			ไม่ฉีดวัคซีน	76	61.8	
คะแนนความรู้ ได้คะแนนน้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย		ฉีดวัคซีน	87	29.1		
		ไม่ฉีดวัคซีน	57	65.5		
เห็นด้วย	ว่าการฉีดวัคซีนนี้เป็นมาตรการในการควบคุมและป้องกันสำหรับ บุคลากรทางการแพทย์ ที่สำคัญที่สุดและได้ผลสูงสุด (n=233)	ฉีดวัคซีน	30	34.5		
		ไม่ฉีดวัคซีน	212	70.9		
	ไม่เห็นด้วย	ว่าการฉีดวัคซีนนี้เป็นมาตรการในการควบคุมและป้องกันสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ ที่สำคัญที่สุดและได้ผลสูงสุด (n=66)	ฉีดวัคซีน	99	46.7	
			ไม่ฉีดวัคซีน	113	53.3	
เห็นด้วย	ว่าการฉีดวัคซีนนี้เป็นมาตรการในการควบคุมและป้องกันสำหรับ บุคลากรทางการแพทย์ ที่สำคัญที่สุดและได้ผลสูงสุด (n=233)	ฉีดวัคซีน	143	61.4		
		ไม่ฉีดวัคซีน	90	38.6		
	ไม่เห็นด้วย	ว่าการฉีดวัคซีนนี้เป็นมาตรการในการควบคุมและป้องกันสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ ที่สำคัญที่สุดและได้ผลสูงสุด (n=66)	ฉีดวัคซีน	13	19.7	
			ไม่ฉีดวัคซีน	53	80.3	

ชลประทานที่รับรู้ข้อมูลว่า วัคซีนไข้วัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ชนิดเอ (เอช1เอ็น1) 2009 มีความปลอดภัย จะมีโอกาสที่จะฉีดวัคซีนนี้มากกว่าส่วนน้อย (ร้อยละ 9.8) ที่คิดว่าวัคซีนนี้ไม่ปลอดภัยถึง 7.8 เท่า (95%

CI:4.698-10.665) ส่วนแหล่งข้อมูลด้านความปลอดภัยจะเพิ่มโอกาสการตัดสินใจฉีดวัคซีนนี้ จากบุคลากรทางการแพทย์ต่างๆ (RR:2.068;95% CI:1.684-2.539) และจากวารสารทางการแพทย์

ตารางที่ 6 ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลกับการยอมรับการฉีดวัคซีนไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ(เอช1เอ็น1) 2009

การยอมรับการฉีดวัคซีนไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ๑	N / Total (ร้อยละ)	OR (95%CI)	P value
• อายุ			
มากกว่า 38 ปี (reference value)	173/335 (51.6)	1	0.140
น้อยกว่า/เท่ากับ 38 ปี	170/348 (48.9)	0.795(0.586-1.079)	
• เพศ			
ชาย (reference value)	30/74 (40.5)	1	0.04
หญิง	324/609 (53.2)	1.667 (1.021-2.723)	
• ระดับการศึกษา			
ต่ำกว่าปริญญาตรี (reference value)	196/390 (50.3)	1	0.761
ปริญญาตรี/เทียบเท่า/สูงกว่า	153/293 (51.0)	0.954(0.704-1.293)	
• ตำแหน่งงานในโรงพยาบาลชลประทาน			
แพทย์/อาจารย์แพทย์/ทันตแพทย์ (reference value)	29/58 (50.0)	1	0.771
พยาบาล/เภสัชกร/เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์/อื่นๆ	325/625 (52.0)	1.083 (0.633-1.855)	
• ระยะเวลาการปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชลประทาน			
น้อยกว่า/เท่ากับ 5 ปี (reference value)	149/302 (49.3)	1	0.314
มากกว่า 5 ปี	204/381 (53.5)	1.168(0.863-1.580)	

ตารางที่ 7 ปัจจัยการยอมรับการฉีดวัคซีนไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอช1เอ็น1) 2009 จากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่างๆ (n=683)

ปัจจัยการยอมรับการฉีดวัคซีนจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	จำนวน			(95% CI)	P value
	ยอมรับการฉีดวัคซีน	ได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับวัคซีน	(ร้อยละ)		
• บุคลากรทางการแพทย์รับรู้ข้อมูลว่า					
วัคซีนปลอดภัย	332	469	(70.8)	7.079(4.698-10.665)	<0.001
วัคซีนไม่ปลอดภัย	21	214	(9.8)		
• แหล่งข้อมูลความปลอดภัยมาจาก					
บุคลากรทางการแพทย์ต่างๆ					
ใช่	282	447	(63.1)	2.068(1.684-2.539)	<0.001
ไม่ใช่	72	236	(30.5)		
อินเตอร์เน็ต					
ใช่	60	116	(51.7)	0.998(0.823-1.210)	0.98
ไม่ใช่	294	567	(51.9)		
วารสารทางการแพทย์ (Journal)					
ใช่	91	152	(59.9)	1.209(1.034-1.413)	0.024
ไม่ใช่	263	531	(49.5)		
บริษัทฯ					
ใช่	5	8	(62.5)	1.209(0.703-2.078)	0.543
ไม่ใช่	349	675	(51.7)		
โทรทัศน์ วิทยุ					
ใช่	173	379	(45.6)	0.767(0.664-0.885)	<0.001
ไม่ใช่	181	304	(59.5)		
หนังสือพิมพ์					
ใช่	89	174	(51.1)	0.982(0.831-1.162)	0.835
ไม่ใช่	265	509	(52.1)		

(Journal) (RR:1.209; 95% CI:1.034-1.413) ส่วนแหล่งข้อมูลด้านความปลอดภัยที่มาจาก ไทททัศน์ วิทยานั้น ถ้าบุคลากรรับข้อมูลจากแหล่งข้อมูลนี้น้อยลง จะมีโอกาสยอมรับการฉีดวัคซีนเพิ่มขึ้น 0.2 เท่า (ร้อยละ 23) (RR:0.767; 95% CI:0.664-0.885) (ตารางที่ 7)

วิจารณ์

การศึกษาค้นคว้าพบว่า บุคลากรทางการแพทย์ของโรงพยาบาลชลประทานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดเคยได้รับความรู้ เรื่องวัคซีนไข้หวัดใหญ่ (ร้อยละ 94.4) เมื่อคิดค่าเฉลี่ยของคะแนนคำถามด้านความรู้ เกี่ยวกับวัคซีนไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (เอช เอ็นเอ) 2009 กลุ่มตัวอย่างที่สามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 31.0 ข้อคำถามที่ตอบถูกน้อยที่สุดได้แก่ ผลข้างเคียงที่พบได้ ร้อยละ 10-20 คือ ไข้ ปวดเมื่อยตัว (ร้อยละ 8.5) ต่างกับผู้ที่วัคซีนไข้หวัดใหญ่ประจำปีเป็นประจำ ข้อคำถามนี้ตอบถูกมากที่สุด (ร้อยละ 67.6) ส่วนการตอบคำถามด้านความรู้ได้ถูกต้องมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 31.8) สื่อที่กลุ่มตัวอย่างรับทราบความรู้เรื่องวัคซีนนี้มากที่สุดคือ ไทททัศน์ วิทยา (ร้อยละ 67.8) เช่นเดียวกับการศึกษาที่ประเทศกรีซ⁶ (ร้อยละ 51.2) รองลงมาคือ แพทย์ พยาบาล โรงพยาบาลชลประทาน (ร้อยละ 55.2) ซึ่งการศึกษาในฝรั่งเศส พบว่าบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความรู้ น้อยเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้รับการฉีดวัคซีนน้อยด้วย⁷ ผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรี/เทียบเท่า/สูงกว่า ส่วนใหญ่ได้มากกว่า/เท่ากับคะแนนเฉลี่ย (ร้อยละ 54.9) โดยระดับปริญญาตรี/เทียบเท่า/สูงกว่า และต่ำกว่า ปริญญาตรี ในกลุ่มที่มีคะแนนความรู้มากกว่า/เท่ากับ คะแนนเฉลี่ย มีทัศนคติที่จะฉีดวัคซีนนี้ ร้อยละ 63.5 และ 65.9 ตามลำดับ และส่วนใหญ่ผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมีคะแนนความรู้ น้อยกว่า คะแนนเฉลี่ยตัดสินใจไม่ฉีดวัคซีนร้อยละ 53.3

ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 84.3 เห็นว่าเป็นวัคซีนที่ดีและเกินกว่าครึ่งตัดสินใจว่าจะฉีด (ร้อยละ 60.1) ต่างจากผลการศึกษาในบุคลากรทางการแพทย์

ประเทศกรีซ⁶ พบว่ายอมรับการฉีดวัคซีน pandemic H1N1 ร้อยละ 17 และในบุคลากรทางการแพทย์ของฮ่องกง⁵ ที่พบว่า เมื่อได้รับการเตือนจาก WHO phase 3 ยอมรับการฉีดวัคซีน pandemic H1N1 ร้อยละ 28.4 และได้รับการเตือน phase 5 ยอมรับการฉีดวัคซีน pandemic H1N1 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 47.9 แต่มีผลใกล้เคียงกับผลการศึกษาการยอมรับการฉีดวัคซีน pandemic H1N1 ในบุคลากรทางการแพทย์ของประเทศแคนาดา⁷ ซึ่งพบว่ายอมรับการฉีดวัคซีน pandemic H1N1 ร้อยละ 66 และในประชากรของประเทศออสเตรเลีย⁸ พบว่ายอมรับการฉีดวัคซีน pandemic H1N1 ร้อยละ 67 ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากกว่าครึ่งตัดสินใจฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่ประจำปี (Seasonal Influenza Vaccine) ในโอกาสต่อไป (ร้อยละ 56.2) ซึ่งต่างจากผลการศึกษาของการ์ดเนอร์ (Gardner) และคณะ⁹ ที่พบว่า มีเพียง 1 ใน 3 ของบุคลากรทางการแพทย์ ที่ยอมรับการฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่ประจำฤดูกาล ค.ศ.1991-1992 พบการยอมรับวัคซีนร้อยละ 32 และฤดูกาลค.ศ.1992-1993 พบการยอมรับวัคซีนร้อยละ 32 เช่นกัน และกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ร้อยละ 72.3 เห็นดีว่าการฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เป็นมาตรการในการควบคุมและป้องกันสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ ที่สำคัญที่สุดและได้ผลสูงสุด ส่วนที่ไม่อยากฉีดวัคซีนนี้ ร้อยละ 48.2 พบว่า กังวลอาการข้างเคียง เช่น เป็นไข้ เจ็บแขน ฯลฯ (ร้อยละ 29.0) เช่นเดียวกับการศึกษาของ ไมเนอร์ (Miner) และคณะ ที่พบว่าบุคลากรจะเกิดความเจ็บป่วยจากการฉีดวัคซีน ($P \leq 0.000$)¹⁰ และในบุคลากรทางการแพทย์ของฮ่องกง ที่พบว่าบุคลากรมีความกังวลเกี่ยวกับผลข้างเคียงของวัคซีน เช่นเดียวกับผลการศึกษา⁵ นี้ 3 กลุ่มที่ยอมรับการฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ชนิดเอ (เอช เอ็นเอ) 2009 เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย 1.667 เท่า (OR:1.667; 95% CI:1.021-2.723) ซึ่งคล้ายกับการศึกษาในประชากรของประเทศแคนาดา⁷ แต่แตกต่างจากการศึกษาในประชากรของประเทศออสเตรเลีย⁸ ที่พบว่ายอมรับการฉีดวัคซีน pandemic H1N1 เป็นเพศชายมากกว่าเพศ หญิง (OR :1.86;

95% CI: 1.33–2.61) ซึ่งไม่สามารถอธิบายเหตุผลที่ชัดเจนได้

แหล่งข้อมูลความปลอดภัยที่กลุ่มตัวอย่างใช้ในการตัดสินใจฉีดวัคซีนใช้หวัดใหญ่ระบาดใหญ่นี้ ได้จากบุคลากรทางการแพทย์ต่างๆ (RR:2.068; 95% CI:1.684–2.539) และจากวารสารทางการแพทย์ (Journal) (RR:1.209; 95% CI:1.034–1.413) ส่วนแหล่งข้อมูลความรู้ที่มาจาก โทรทัศน์ วิทยุ นั้น ถ้าบุคลากรรับข้อมูลจากแหล่งข้อมูลนี้ลดลง จะยอมรับการฉีดวัคซีนเพิ่มขึ้น 0.23 เท่า (ร้อยละ 23) (RR :0.767; 95% CI:0.664–0.885) ผลการศึกษาคล้ายกับการศึกษาในบุคลากรทางการแพทย์ของประเทศกรีซ^๑ (OR:0.53; 95% CI:0.31–0.93) หากสื่อโทรทัศน์ วิทยุ ที่ออกข่าวด้านลบของวัคซีนจะมีผลต่อการยอมรับวัคซีนนี้ลดลงเพราะประชาชนกังวลเรื่องความปลอดภัย

สรุป

จากผลการศึกษาพบว่าถ้าบุคลากรทางการแพทย์ที่รับรู้ข้อมูลวัคซีนใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ชนิดเอ (เอชเอเอ็นเอ) 2009 จากแหล่งความรู้ที่เชื่อถือได้และถูกต้องอย่างต่อเนื่อง จะเกิดความมั่นใจว่า มีความปลอดภัย เกิดทัศนคติที่ดี และมีโอกาสยอมรับการฉีดวัคซีนนี้มากกว่าส่วนน้อยที่คิดว่าไม่ปลอดภัยถึง 7 เท่า ดังนั้น นโยบายการสนับสนุนให้บุคลากรทางการแพทย์ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อหวัดใหญ่ และเป็นกลุ่มที่ได้รับความคาดหวังว่าเป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญในการควบคุมและป้องกันโรคใช้หวัดใหญ่ ตระหนักถึงความสำคัญในการยอมรับการฉีดวัคซีนนี้ทุกคน เพื่อลดการแพร่เชื้อไปยังผู้อื่น การให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้ มีความรู้ ความเข้าใจในข้อมูลที่ทันสมัย มีเจตคติที่ดีในการควบคุมและป้องกันโรคใช้หวัดใหญ่ โดยการฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งจะทำให้โรคใช้หวัดใหญ่สามารถควบคุมและป้องกันได้ดีขึ้น ลดความสูญเสียทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

1. WHO. Clinical management of human infection with pandemic influenza (H1N1) 2009 : Revised guidance, November; 2009.
2. อัจฉรา ตั้งสถาพรพงษ์, ทวี โชติพิทยสุนนท์. ใน: โอปาร พรหมาลิขิต, อัจฉรา ตั้งสถาพรพงษ์, อุษา ทิสยากร, บรรณาธิการ. วัคซีน. กรุงเทพฯ: นพชัยการพิมพ์; 2554 หน้า 137-52.
3. World Health Organization(WHO). [Internet]. WHO recommendations on pandemic (H1N1)2009 vaccines: Pandemic (H1N1)2009 briefing note 16; Safety of Pandemic vaccine [cited 2010 Feb 14]. Available from: http://who.int/csr/disease/swinefly/notes/h1n1_vaccine_20091119/en/index.html
4. สำนักโรคติดต่ออุบัติใหม่ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. แผนการให้วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ (เอช1เอ็นเอ) 2009 [อินเทอร์เน็ต]; พ.ศ.2552 [อ้างถึง 3 กันยายน 2552]; จาก : http://beid.ddc.moph.go.th/index.php?option=com_content&task=view&id=36522799&Itemid=199
5. Chor JS, Ngai KL, Goggins WB, Wong MC, Wong SY, Lee N, et al. Willingness of Hong Kong healthcare workers to accept pre-pandemic influenza vaccination at different WHO alert levels: two questionnaire surveys. *BMJ* 2009; 339:3391.
6. Rachiotis G, Mouchtouris VA, Kremastinou J, Gourgoulis K, Hadjichristodoulou C. Low acceptance of vaccination against the 2009 pandemic influenza A (H1N1) among healthcare workers in Greece. *Eurosurveillance*. [serial on line]. 2010 Feb [cited 2010 Feb 14];15: [about 7 p.]. Available from: URL: <http://www.eurosurveillance.org/ViewArticle.aspx?ArticleId=19486>
7. Study: H1N1 vaccination (Canada). [serial on line]. 2010 Canadian Community Health Survey, Health Statistic Division. [cited 2010 Sept 30]. Available from: URL: <http://statcan.gc.ca/daily-quotidien>.
8. Eastwood K, Durrheim DN, Jones A, Butler M. Acceptance of pandemic (H1N1) 2009 influenza vaccination by the Australian public. *MJA* 2010;192:33-36.
9. Bradley N, Michael B, Charles S, James R, Rodney R. Influenza vaccination of health care workers: evaluation of factors that are important in acceptance. *Preventive Medicine* 1997;26:68-77.
10. Millner VS, Eichold BH 2nd, Franks RD, Johnson GD. Influenza vaccination acceptance and refusal rates among health care personnel. *South Med J* 2010;103:993-8. [serial on line]. 2010 Sept [cited 2010 Sept 2]. Available from: <http://journals.lww.com/smajournal>.